

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

2 De multiplici iuramenti diuisione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

tiam, & in conscientia, neque etiam in hac, *Amen, amen dico vobis*; iuxta probabiliorē sententiā: et si Origenes tract. 35. in Marthæum, & quidam Patres illum secuti, & recentiores contrarium putent. Incredibile enim est, Dominum tam læpè iurasse; quin potius verisimile, numquam iurasse, qui omne iuramentum, quantum fieri posset, vitandum docuit. tantum igitur volebat illā formā loquendi insinuare, se ex certissima veritatis notitia docere. Apud Græcos idem ferè valet *vai*, id est, *certè, verè*, vt colligitur 2. ad Corinth. 1. v. 17. 18. 19.

In istis verò, *Coram Deo loquor, Deus scit ita esse, Deus videt me vera dicere, videt meam conscientiam*, prout vulgò accipi solent, censetur esse iuramentum. Sic Apostolus ad Gal. 1. *Ecce coram Deo quia non mentior*. Si tamen quis non intendat iurare, sed solum affirmare Deum ista scire, intueri, non erit iuramentum, quia deest intentio, vt rectè Caietanus art. 1. & Sotus supra.

Denique in his, *Te renie Diem*, vt Galli dicunt, & *Pese à Dios*, vt Hispani, & similibus, potius est blasphemia, quam iuramentum, vt docet Couar. in cap. *Quamuis pactum* p. 1. §. 7. n. 12. etsi in illo secundò implicite etiam contineatur iuramentum execratorium, vt ex eodem, & ex Soto supra colligitur.

Dices, *Quidam iurant per falsos deos, in quibus nihil est numinis, vel per creaturas: ergo non omne iuramentum est attestatio diuini numinis.*

Respondet, Iuramentum per falsos deos non esse verum iuramentum, nec obligare nisi ex conscientia erronea; quia nulla reuerentia illis debetur: nec metuendum esse illos videamur fecisse testes falsi. Vnde non est per se peccatum mortale iurare falsum per Iouem, si scias Iouem nihil esse; quia verè non iuras; sed iocaris & ludis imagine iuramenti: perinde ac si chimæram testeris, vel rem aliquam ratione carentem; nisi fortè fiat seriò, vel ad imperium tyranni, vel cum illis circumstantiis, vt videaris Ioui honorem diuinum deferre. Infidelis tamen putans Iouem esse Deum, erit periurus, saltem affectu & culpa; si falsum iuret vel promissa iurata non seruet. Vide Couarruiam supra num. 24.

Nec obstat quòd D. Augustinus Serm. 30. de verbis Apostoli sub finem ait, *esse periurum, qui falsum iurat per lapidem* (id est, per Iouem, vt patet ex antecedentibus) *etiam si sciat Iouem nihil esse; quia intelligi potest esse periurum ex opinione ethnici, cui tale iuramentum præstatur, & cui fides in contractibus seruanda, vel quia externa specie periurus videtur: nam seriò videtur iurare, sicut qui thus adolet idolo, exterius est idololatra, etiam si in animo non habeat illud pro Deo, nec intendat illi honorem deferre. Iuramentum autem per creaturas est verum iuramentum: quia cum sic iuramus, non volumus ipsas nobis esse testes, sed eum, qui in ipsis singulari modo præfidet & relucet, cuius ipsæ sunt templum, sedes, thronus, tabernaculum, scabellum pedum; vt patet Matthæi 5. & 23. de quo infra dubit. 3. Accipitur enim continens pro contento, & signum pro signato. Possimus tamen etiam Sanctos secundum se in testes vocare; (vt Testor B. Virginem, S. Petrum; & Apostolus 1. ad Timotheum 5. *Testor coram Deo, & Christo Iesv & electis Angelis vris*.) sed tunc non erit propriè iuramentum,*

aut actus Religionis, sed obseruantia; seu dulciè supernaturalis, sicut supra dictum est de oratione & voto ad Sanctos directo. Ordinariè tamen tales formulæ ita accipiuntur, vt illis censetur primariò in testem vocari Deus qui in Sanctis habitat; & secundariò ipsi Sancti, qui etiam res nostras cognoscunt: sicque idem actus externus, vt subest diuersis intentionibus, ad diuersas virtutes pertinet.

Additur in definitione, *ad fidem faciendam vel promissionem firmandam*, vt explicetur finis immediatus vsus iuramenti, qui duplex est, vnde etiam duplex est iuramentum *asserforium & promissorium*. Docet id Greg. Nyssenus in Cantica, explicans illud, *Adiuro vos, &c. Insiurandum*, inquit, *est oratio per se confirmans veritatem. Est autem duplex iuramenti operatio: aut enim quispiam ei, qui audit, facit fidem veritatis, aut alius per iuramentum assertor necessitatem vt minime mentiat, vt, Iuravit Dominus David veritatem, & non frustrabitur eum; hic fides promissi confirmatur iureiurando.*

Dices, Multi iurant ex ira, qui non intendunt fidem facere, aut se ad aliquid obligare.

Respondet, Illi non intendunt propriè iurare, sed potius imprecari malum, vel patefacere iram.

DUBITATIO II.

De multiplici iuramenti diuisione.

Multæ sunt iuramenti diuisiones: aliud enim verbis concipitur, aliud nutu, vel alio signo, vt manu sublata. sicut enim votum & professio fit tacite vel expresse, ita & iuramentum.

Deinde aliud est per simplicem contestationem, in quo Deus solum vt testis vocatur, v. g. Testis mihi sit Deus, Testor Deum, Iuro per Deum; quæ omnia idem valent, vt docet D. Augustinus Serm. 28. de verbis Apostoli.

Aliud per execrationem, in quo etiam vocatur in vindicem; vt, Puniendo testetur, si fallo. Sic Apostolus 2. ad Cor. 1. *Testem inuoco Deum in animam meam*. Item, *Peream, Dispeream, Ita me Deus amet*, adiuet, Ita mihi sit propitiis. nam in his non solum significatur vt sit propitiis, si est verum; sed etiam vt non sit propitiis, si falsum. Item illud quod olim frequens erat apud populum Iudæum, *Hæc mihi faciat Dominus & hæc addat, eundem sensum habet: sicut & ista, Per animam meam, Per caput meum, Per vitam meam*. Simile videtur illud, quo Deus in veteri Testamento aliquando vsus est, moribus humanis se accommodans, vt Psalm. 94. *Quibus iuravi in ira mea, si introibunt in requiem meam*. quali dicat, *non sim Deus*. Alij tamen dicunt, *Si accipi pro Non*.

Aliquando non nostram personam, sed aliam nobis coniunctam obligamus Deo, vt in ea nos puniat, si fallimus, vt *Per vitam filij, vxoris, Per salutem Regis*.

Dices, Hoc est imprecari malum; quod est contra charitatem.

Respondet, esse contra charitatem, si mentimur; si autem verum est quod dicimus, non est contra, sed potius secundum charitatem: ostendimus enim quanti alterum faciamus, eumque sic honoramus. Neque solum imprecamur malum si fallimus, sed etiam bonum si non fallimus. Itaque *Per salutem Regis*, idem est ac si dicas: Ita Deus sal-

Obiectio.
Iuramentum per falsos deos.

Per creaturas.

7
Finis iuramenti.

8
1. Diuisio.

2. Diuisio.
Per contestationem simplicem.

Per execrationem.

9
Obiectio.

Resp.

uct, vel non saluet Regem; saluet, si verum dico; non saluet, si fallo. virumque enim includitur. Idem dicendum de istis, Per animam meam, Per caput meum, &c.

Petes, Vtrum execratorium differat specie à contestatorio.

An differant specie.

Respondeo, Non differre specie in ratione iuramenti; quia utroque Deus vocatur in testem; sed in contestatorio solum vt generali modo testetur & veritatem aperiat: in execratorio, vt aperiat puniendo, si fallo. Per iuramentum tamen execratorium videtur specialem malitiam continere contra charitatem sui, quatenus homo sibi ipsi imprecatur malum, Deumque ad illud infligendum expressè prouocat. vnde pro diuersitate mali, est diuersa malitia huic periurio coniuncta, vt rectè Caietanus a. 1. Hoc tamen intellige cum Caietano, si periculum sit præsentis punitionis, vt si fiat v. g. ad altare S. Antonij, vbi peccantes statim solent puniri. Alioquin si putetur non esse periculum, non habebit peculiarem malitiam contra charitatem ratione execrationis: nam in omni iuramento tacite includitur quædam execratio, quatenus se exponit vindictæ, si Deum faciat testem falsi. Itaque omnia periuria sunt eiusdem speciei: quia deformitatem vnus rationis continet. Quare non est absolute necessarium explicare in confessione an fuerit per execrationem, an per simplicem contestationem, excepto illo casu iam dicto: nisi forte fuerit solemne in iudicio, quod quibusdam locis est reseruatam Ordinario.

Periuria omnia sunt eiusdem speciei.

10

3. Creatura quadrupliciter spectari potest. Quadrupliciter per creaturam potest iurari. 1. Per creaturam secundum se spectatam.

Tertio, Aliud est per Deum, aliud per creaturam. Potest autè creatura spectari quadrupliciter. Primo, Secundum se. Secundo, Vt in ea elucet vel apprehenditur numen diuinum. Tertio, Vt est aliquid ad nos pertinens, quod obligamus Deo. Quarto, Vt falsò putatur habere aliquid diuinitatis.

Si primo modo; Sic per creaturam non est verum iuramentum: quia vel ipsa per se testis esse non potest, vel non vt prima veritas. vel enim ipsa non cognoscit quid dicamus; & sic stultum est illum in testem adducere: de quo vide Nauarrum c. 12. Enchir. n. 5. vel cognoscit; (vt Sancti) & sic potest quidem vocari secundum se in testem, sed non vt suprema veritas. vnde non est proprie iuramentum, sed actus dulciæ, vt antè dictum est.

2. Per creaturam vt continet Deum.

Si secundo modo consideretur, vt continens singulari modo & simul quodammodo inuoluens diuinum numen; sic per illam est iuramentum. hoc modo qui iurat per cælum, censetur iurare per eum qui in cælo habitat; qui per terram, per illum qui terram suspendit de nihilo, cui ipsa instat pedum scabelli; qui per templum, per eum qui ibi colitur, vt patet Matth. 23; vbi Dominus corrigit errorem Iudæorum, qui putabant iuramenta per creaturas (vt per templum, per altare) non obligare, nisi essent tales, quæ seruirent eorum commodis: vt per aërum templi; per donum, quod altari imponitur. Sic dum iuramus per Euangelia, intelligimus simul eorum auctorem; dum per Crucem, crucifixum; per reliquias Sanctorum, numen diuinum ibi singulari modo afficiens, & in Sanctis habitans. Hoc modo si quis Deum in omni re norit contemplari, per omnem creaturam iurare potest, quia ipse omnium viuentium vita, & omnium existentium esse, & fundus essentialis, vt Dionysius loquitur; omnia creans, formans, sustentans, & assiduo influxu conser-

uans. Non tamen solemus iurare per res viles, vel fordidas, ob speciem indecentiam; sed solum per nobiliores, in quibus manifestius elucet, quæque absque indecentia adhiberi possunt.

Si tertio modo consideretur, erit iuramentum execratorium, vt cum iuramus per animam, per vitam parentis, vel rem aliã nobis valde charam. Sic Ioseph iurauit per salutem Pharaonis, (Gen. 42.) à qua ipsius felicitas pendebat, obligans illam Deo; si verum non esset quod dicebat. Quamuis hoc etiam possit intelligi per simplicem contestationem, vt docet D. Thomas art. 6. Verius tamen existimo fuisse formulam iurandi vitiatam apud Aegyptios: nihilq; aliud esse Per salutem Pharaonis, quam per eum qui saluat & metur dignitatem Regiam Pharaonis, nempe per Deum. nam pharasi Hebræa communiter in aliis linguis recepta Deus dicitur salus regum & regnorum, quia ea conseruat & tucur. ac proinde hoc iuramentum non videtur fuisse execratorium.

3. Vt expiatur animus.

Si quarto modo spectetur, tamquam ipsa aliquid diuinitatis habeat; erit blasphemia & species idololatria. Similiter blasphemia erit, si quis inuerecundè iuret per membra Christi, & Sanctorum, quasi in illis sit aliquid pudendum. vide Coenar. in cap. Quamuis pactum. §. 1. n. 16. & 17.

4. Vt ipsa habeat aliquam diuinitatem.

Petes, Vtrum iuramentum per creaturas sit eiusdem speciei ac per Deum?

An sit eiusdem speciei.

Respondeo, esse, si ritè fiat; quia qui iurat per creaturam in modum simplicis contestationis, simpliciter testatur ipsum Deum. qui per modum execrationis, etiam testatur Deum explicitè vel implicite; et si simul maledictionem inuoluat.

Quarto, Aliud est simplex, aliud solemne. Solemne est, quod habet aliquam notabilem circumstantiam externam, vt si fiat coram testibus vel Notario, vel in tribunali, vel tactis Euangelij, reliquijs, &c. Simplex, quod caret huiusmodi circumstantia. vtriusque eadem vis coram Deo. Si tamen solemne violeatur, est maius peccatum ob scandalum.

11 4. Diuisio.

Quinto, Aliud est assertorium, aliud promissorium, aliud comminatorium. Assertorium adhibetur solum vt credatur aliquid, quod aliter probare non possumus, siue sit præsens, siue præteritum, siue etiam futurum; et si hoc rariùs: vt si iurem Petrum creaturas moriturum, aut futuram pluiam, &c.

5. Diuisio. Assertorium, promissorium, comminatorium.

Promissorium est, quo intendimus nos alteri obstringere, seu quo confirmamus nostram promissionem.

Comminatorium est, quo minamur alteri poenam. Differunt hæc, quòd in assertorio nullam intendimus nobis imponere obligationem, sed solum facere fidem, vt aliquid credatur. In promissorio intendimus nos obligare ei, cui promittimus. In comminatorio intendimus nos obligare non ei, cui minamur, sed absolute ad infligendam alteri poenam; nempe, vt constructi reuerentiã iuramenti non audeamus condonare.

Deinde in primo requiritur tantum vna veritas, quæ expressè assertitur. hæc si absit, semper est quæsitum in peccatum mortiferum, quantumuis res sit exigua: quia omnes veritates in ordine ad testimonium Dei eiusdem sunt rationis. In secundo & tertio requiritur duplex, nempe vna præsens, quòd habeas animum exequendi: altera futura, quæ consistit in executione. Harum prior est principalis, & necessariò requisita; si enim absit, erit per-

Veritas res sit exigua.

peritium mortiferum. Altera est secundaria, & sæpè absque peccato abesse potest. Sæpè enim expedit, quod prudenter promissum vel comminatum est, non mandari executioni, mutatis circumstantiis. Sic Dauid iuramentum comminatorium aduersus Nabal non est executus, 1. Reg. 25. vel quia tacita suberat conditio, vel quia calore iracundiæ conceptum.

12
6. Diuisio. Sexto, Aliud est *absolutum*, aliud *conditionale*. hoc habet tacitam vel expressam conditionem. Tacita conditio subest vel ex Juris dispositione, vel ex iurantis intentione.

Ratio harum diuisionū est. In iuramento quinque spectari possunt: Primò, Id quod iuramento confirmatur, & ratione huius est diuisio quinta & sexta. Secundò, Id per quod iuratur, & sic est tertia. Tertio, Modus, quo Deum testamur, & sic habetur secunda. Quarto, Circumstantia notabilis exterior, & sic habetur quarta. Quintò, Signa quibus exprimitur, & sic habetur prima.

D V B I T A T I O I I I.

Vtrum licitum sit iurare, siue per Deum, siue per res creatas.

D. Thomas artic. 2. & 6.

13
M Vlti hæretici olim docuerunt, non esse licitum iurare; vt Messaliani, qui & Euchitæ dicti, Pelagiani, VValdenses; & nostro tempore idem docent Anabaptistæ, qui etiam id exactè seruant. Idem docuit VViclef in contractibus humanis. Vide Castro contra hæreses v. Iuramentum, & Ianfenium in Concord.c.40.

Iuramentum esse licitum. Sed contrarium est fide tenendum. Primò, Quia in Scripturis legimus viros sanctissimos in contractibus iurasse. Genes. 21. Abraham sædus inquit cum Abimelech, & illud iuramento confirmat; idem facit Isaac, Gen. 26. cum eodem Abimelech, vel eius successore; & Iacob, Genes. 31. cum Laban. Alij ob alias causas sæpè iurarunt, Moyses Deut. 4. *T estes inuoco calum & terrã, citò vos perituros*; & c. 3. idem repetit. Dauid sæpè iurauit, *Viuu Dominus*, q. d. per vitã Dei. & Plal. 62. ait: *Laudabuntur omnes qui iurant in eo*, id enim erat signum esse Dei veri cultores; & Deut. 6. *Dominum Deum tuum timebis, & per nomen eius iurabis*; Apostolus quoque in nouo Testamento, ad Rom. 1. 2. ad Cor. 1. ad Philip. 1. 1. ad Tim. 5. Imò ipse Deus sæpè legitur iurasse, Plalm. 94. 109. & c. non quòd iuramentum Dei firmitus sit quàm simplex assertio, (hæc enim omnem firmitatem habet, quæ à diuina auctoritate potest accedere) sed partim quia homines magis iurato credere solent, quàm iniurato; partim vt illis magis inculcet & ostendat immobilitatem consilij sui, vt ait Apostolus ad Hebr. 6. ne videlicet suspicentur subesse aliquam tacitam conditionem, cuius mutatione fieri possit vt non eueniat quod Deus promissit; vt interdum in prophetis comminatorijs accidit. Ita D. Thom. in illum locum Apostoli.

Secundò, Probatur ex vltu omnium gentium, & omnium tribunalium. omnis enim controuersie finis est iuramentum, teste Apostolo ad Hebræos 6.

Tertio, Iuramentum est cultus latriæ apud omnes gentes: per hoc enim tacitè testamur, Deum habere prouidentiam rerum humanarum,

& omnium rerum cognitionem & potestatem.

Quarto, Iuramentum facit vt reuerentia & timore diuini Numinis, veritatem dicamus, pacta custodiamus, fidem seruemus, pacem reuincamus, ab iniuriis abstineamus, controuersias definamus; quæ omnia valdè bona sunt, & rebus humanis necessaria.

Obiicitur Primò, Matth. 5. *Audistis quia dictum est antiquis, Non periurabis, reddes autem Domino iuramenta tua. ego autem dico vobis non iurare omnino; neque per calum, quia thronus Dei est, neque per terram, quia scabellum est pedum eius; neque per Ierosolymam, quia ciuitas est magni Regis. sit autem mentio sermo vester, Est, est; Non, non: quod autem his abundantius est, à malo est.* Et Iacobi 1. *Nolite iurare quodcumque iuramentum.* Omnis variis interpretationibus, quas videre est apud Ianfenium, Maldonatum, & alios,

Respondeo, Christum hîc corrigere duos errores Phariseorum: quorum alter erat, Licitum esse quauis occasione iurare per creaturas. Alter, Iuramentum per creaturas non obligare; vt supra dictum est ex cap. 23. Matth. Itaque docet non iurandum omnino, id est, nullo iuramento, nec per Deum, nec per creaturas; intellige quantum in nobis est, seu nisi necessitas compellat. Iuramentum enim non est de genere eorum, quæ per se bona sunt & frequentanda, vt ieiunium, oratio, eleëmofyna; sed quæ solum bona censentur, posita necessitate, vt antidota & modicamenta, & sicut occidere hominem, capere alienum. Ratio est, quia irreuerentia est, tantum testem adducere ad confirmandam rem parui momenti, aut quando necessitas non postulat, vt optimè ostendit Chrysostomus Homilia 9. in Acta. Quando verò res est grauis, & alia ratio commoda non suppetit, bonum est iuramentum adhibere, si debita circumspetione & reuerentia fiat. Colligitur hæc expositio tum ex ipsa Scriptura, tum ex D. Augustino, lib. 1. de sermone Domini in monte cap. 30. & 31. eodem modo intelligendus est locus Iacobi.

Addit Dominus, *quod his abundantius est, à malo est*, id est, à diabolo, & iuramentum dicatur esse à malo. Quomodo tra necessitatem) à malo est, id est, à diabolo, & iuramentum dicatur esse à malo. qua voce diabolus significari consuevit, cum pro ipso propriè non quamuis, sed morum malitiam denoter, vt supra cap. 37. num. 20. dictum est. Ita hunc locum explicant aliqui Græci, & nosfer Maldonatus. Significat ergo Dominus, iuramentum extra necessitatem adhibitum, vbi simplex affirmatio vel negatio sufficit, à diabolo, non à Deo introductum esse; ideoque valdè cauendum. Vnde etiam in veteri Testamento fuit prohibitum; Ecclesiastici 23. *Iuratiom non assuecat os tuum, multi enim casus in illa. & paulò post: Vir multum iurans implebitur iniquitate, & non discedet à domo illius plaga; & quæ sequuntur: quæ sanè à concionatoribus valdè sunt inculcanda. vide Chrysostomum Homilia 4. 5. 6. 7. 8. 9. & 10. ad populum Antioch. vbi omnibus viribus hanc consuetudinem exterminare conatur.*

Obiicitur Secundò, Multi Patres docent, *Iudæis tamquam paruulis esse permillum iurare per Deum, ut minus malum, ne iurarent per creaturas; sicut permillus illis fuit libellus repudy: Evangelicam autem veritatem non recipere iuramentum, cum omnis sermo fidelis pro iureiurando sit.* Ita Hieronymus in caput 5. Mathæi, Chrysostomus Ho-